

Деновите ми се јави новинарка со молба да дадам изјава околу моите очекувања во врска со претстојните парламентарни избори. Повод за прашањето беше тековната мала војна околу изборите во месните заедници. Вистина, утрото кога го добив прашањето беше сиво и депресивно, но не мислам дека мојот одговор беше резултат на временските прилики. Сепак, прво што ми падна на памет беше дека ако утрото по денот се познава, тогаш нема место за големи (скандинавски) изненадувања. Причините се повеќекратни, па да почнам по ред...

Ако појдеме од фактот дека оваа земја од демократија не виде многу, освен избори, гласања и прегласувања, тогаш веднаш можеме да заклучиме дека барем за изборна (формална) демократија досега, за 15 години, требаше да станеме цареви. Па, видете што ни се случува само од почетокот на 2004 година: претседателски избори, па референдум, па локални избори, и еве ги сега и парламентарните... Само со гласање се занимаваме: те, излези гласај; те, седи дома и не гласај; па повторно излези; па, чекај да видиме кој со кого ќе се "фати" за да знаеме за каква "салата" ќе гласаме! А кога, не така долго по завршување на изборите, ќе видиме што сме избрале, ни доаѓа раката да си ја отсечеме... Ај, за претседателот не сакам ниту муабет да правам, и онака нели ја децентрализиравме власта за да му била помила и поблиска на граѓанинот! Па, затоа дај да видиме што ни се случува тука пред носот... Од аспект на тоа кој како си го толкува и практикува Законот за локална самоуправа, Македонија тешко дека претставува држава во која владее правото. Во оваа земја, која и така повеќе личи на скршено огледало, сега дојде ред и единствениот правен поредок да се "децентрализира" на бизарен начин. Државјанството станува помалку важна категорија, бидејќи секој градоначалник си станува мал Цезар (што би рекла мојата драга колешка од Правниот факултет). За граѓанинот е многу поважно кој му донесува одлука за уривање на кровот над главата, или кој му ги сече парковите, му го загрозува здравјето (понекаде и нему и на пастрмката, на пример), или ги бетонира речните корита, отколку тоа што го кажал (и жив останал) премиерот или претседателот. Навистина, со новата децентрализација ни ги децентрализираа и маките... Сега веќе не знаете од кого да се жалите и кому да му се поплачете. Градоначалникот Бејта, на пример, урива

Билјана ВАНКОВСКА

“
*Vo vreme na op{ t a
i zmama, ka ` uvawet o
na vist i nat a st anuva
revoluci oneren ~i n*
”

Xorx ORVEL

(точно, без етничка дискриминација), ја игнорира одлуката на Врховниот суд, и уште вели дека ќе продолжи така. Тука одеднаш се појавува премиерот (кобајаги професор по право), со политички, наместо со правни средства да го "реши" случајот. На луѓето кровот над глава им е урнат и тоа незаконски, а тој им дава милостина од 100 евра и со месеци ветува дека државата ќе се погрижи за она што Општината го "оплескала". Каков е тој премиер и професор по право кога не инсистира на правни средства во исправање на неправдата која им е нанесена на овие луѓе!?

Кога веќе сме кај уривањата, градоначалниците се покажуваат како исклучи-

телно способни. Не треба човек два пати да каже, ќе урнат без око да им трепне. Никогаш порано немало толку раскопани улици и урнати објекти, а Скопје е одличен пример за тоа. Секој градоначалник, своја приказна! Земете го, на пример, само делот на Скопје во близина на Зоолошката градина: половина улица ("Орце Николов") му припаѓа на Карпош и возите како на слалом; а другата половина, дотерана од страна на друг градоначалник, па ви се чини дека во друг град сте преминале. Недалеку од таму, еден ист (градски) градоначалник се појавува во двојна улога: и сам не знае што треба да гради, а што да урива. Ветува дека конечно Зоолошката

градина ќе стане пристојно место за живеење и навестува нејзина реконструкција, ама по малку, како на "куково лето" (кога ќе се нашле донатори). Но, кога станува збор за "Кермес", тука по малку му се разбиструва во умот: знае и што сака (да урне - и го стори тоа кршејќи го правото), и со кои пари ќе гради, а богами и колку ќе заработи! Само малку збунет се чини кога ќе му речат дека станува збор за класичен пример на судир на интереси на Трифун градоначалникот и Трифун бизнисменот!

Кога ќе видите каква белја си направиле со овие локалните шефови на власта, некако ни се одмилува и да мислиме на националната судбина и скандинавските избори, а камоли, пак, змија да нè касне па да дадеме глас некому... Што ќе ти е европска иднина, кога за локалците не се свети ниту одлуките на Врховниот суд, ниту човечките судбини, ниту судбината на она од Бога дадено Езеро... Езерото го уништуваат пред наши очи, а ние: Европа, па Европа! Избори, па избори! Што ќе ти се избори, дури и најдемократски, ако природните и Божјите убавини (во стилот на Миладинов) се уништуваат... Охридскиот брег е опустошен, гради кој како сака, уништува трски и друга вегетација, си

дентите за тоа што е демократија, кога само еден поглед низ прозорецот им кажува дека сè тоа се приказни за мали деца. Во теоријата, и во практиката на развиените земји, е јасно дека демократската власт по дефиниција е респонсивна, ефикасна и ограничена. Респонсивна власт е онаа која има чувство и работи во интерес на своите граѓани т.е. на оние кои ја избрале и ѝ дале легитимитет. Дали ви се чини респонсивна власта која се однесува како хендикепирана кога зборува со оние храбри луѓе кои покренала законодавна иницијатива за правата на лицата со посебни потреби? Дали е респонсивна власта која не сака да ги види своите сиромашни граѓани и уште ги кара дека само плачеле место за работа да се фатат?! Дали е респонсивна оваа власт која урива куќи за да гради плоштади, сече дрвја во паркот за да прави места за забава на богатите, а легализира нелегални изградени шпански села од "социјални" причини? За тоа колку власта е ефикасна не се осмелувам ниту да просудам: не знам дали толку не ја "бива" или така ѝ чини?! А за тоа дека е неодговорна и распашана, мислам дека веќе никој не се сомнева. За законите се пазари како на кванташки пазар, а и кога ќе се

тни и чесни луѓе. Конституирањето на Државната изборна комисија требаше да биде најлесната задача, а можеби и првиот чекор кон еден долг процес на градење независна изборна администрација. И навидум се случи циркус, а всушност длабоко сериозна работа со далекусежни последици. Опозицијата сама се "намести", а нанесе штета која веројатно не може ниту да ја види и тоа кон највредното што во интелектуална смисла го има оваа земја. Таа се избори да предложи претседател на ДИК, изврте еден куп имиња, кој од кој, сè исклучителни личности со интегритет, висок степен на компетентност во правото и со углед. Откако сите одбија да ја прифатат функцијата, се најде еден/една (Најчевска) да прифати да биде кандидат. Власта ѝ најде маана: немала карактер и била конфликтна?! Како да законот во кој се определени условите кои кандидатите треба да ги исполнуваат се занимаваат со психолошки профили (или боја на очи), а не со објективни и мерливи критериуми. Да беше така, многумина од нив и тапија имаат дека се нетокму и конфликтни. Не знам зошто, можеби заради слабост на опозицијата (ѝ беше страв повторно да не ѝ кажат дека била расплакана и инфан-

"БОГ И ШЕШИРЦИЈА"

ОВАА ЗЕМЈА ОД ДЕМОКРАТИЈА НЕ ВИДЕ МНОГУ, ОСВЕН ИЗБОРИ, ГЛАСАЊА И ПРЕГЛАСУВАЊА, ТАКА ШТО ВЕДНАШ МОЖЕМЕ ДА ЗАКЛУЧИМЕ ДЕКА БАРЕМ ЗА ИЗБОРНА (ФОРМАЛНА) ДЕМОКРАТИЈА ДОСЕГА, ЗА 15 ГОДИНИ, ТРЕБАШЕ ДА СТАНЕМЕ ЦАРЕВИ. ОВДЕ СЕ ЖИВЕЕ ОД ДЕНЕС ДО УТРЕ, КОЈ ЌЕ МИСЛИ НА ИДНИНАТА!

ГЛЕДАЈКИ ВО ПЕРФОРМАНСИТЕ НА ЦЕНТРАЛНАТА И НА ЛОКАЛНАТА ВЛАСТ, МОЖЕ САМО ДА СЕ ВОЗДИВНЕ И ДА СЕ КАЖЕ: УГОРЕ ВИСОКО, УДОЛУ ДЛАБОКО. НЕ Е ДЕКА НЕМА ЛЕК: ИМА, АМА Е МАЛКУ РАДИКАЛЕН!

игра играчки со пастрмките и јагулите. Но, да, имате право - овде се живее од денес до утре, кој ќе му мисли на иднината!

Политичките и правните фундаменти (за моралните не се ни осмелувам да ги спомнам, ќе ме направат будала), на оваа држава се уриваат по две оски: и хоризонтално (од неодговорната локална власт) и вертикално (од носителите на централната власт). Точката која ги спојува е непочитувањето на принципот на владеење на правото, корупцијата и бизнис интересите, а во тоа менгеме граѓанинот го стегнале цврсто само за да се "вадат" дека управуваат во негов интерес. Она што го пишува во законите и во декларативните политички говори и она што навистина се случува може да се опише само како разлика меѓу "Бог и шеширција". Сè почесто тоа го помислувам и додека предавам во мојата училишница. Еве, како да ги учам сту-

испазари не ги почитува.

Често се дебатира за тоа што е важно: вистински луѓе или функционални институции. Тоа му доаѓа како она филозофското прашање: кој настанал прв - јајцето или кокошката? Точно е дека институциите се резултат на општествен договор, статиката или скелетот на државната власт. Но, луѓето се оние кои им даваат душа, белег и од чие однесување во голема мера зависи и функционирањето на институциите. Ако треба да избирам меѓу вистински личности и добри институционални аранжмани, го одбирам принципот на владеење на правото. Тоа е однесување кое старите, и кога не знаеле што е тоа конституционализам, го изразуваат како "ни по бабу, ни по стричевима"! Но, притисна ЕУ, дојде нож до коска, па рекоа браќава ќе граделе и институции, ама и со вистински непартиски, висококмпетен-

тилна), таа направи компромис каде што никако не смееше. Жртвуваше кралица за пион - и ја изгуби нашата битка. Без намера да навредам човек за кој никогаш не сум слушнала дека сторил нешто значајно во правничката фела, не можам а да не забележам дека падот во високите стандарди, кои навидум ги застапуваше опозицијата, се урнаа како кула од карти во моментот кога кандидат од калибарот на Најчевска беше заменет со ситен државен службеник. Пораката до сите паметни и независни кадри: немојте на памет да ви падне да влезете во "бубањ", да ви го вратимето заради некакви историски интереси на вашата земја. Ќе ве жртвуваат дури да кажете "бритва..." Ќе заменат "Бог со шеширција" и јавно ќе ви се извинат за тоа. Ова е чувството кое секој кој се чувствува за интелектуалец и што држи до себе го има по оваа шарада на политичките партии. И да се вратам на прашањето од почетокот на текстов: немојте да очекувате премногу и од овие избори. Можеби ќе излезете на гласање, можеби - не! Но, селекцијата на кадри е во рацете на оние кои се назначиле за наши политички претставници. А тие самобендисано најавуваат дека ќе излезат на избори со старите и добро проверени кадри. Гледајќи во перформансите на централната и на локалната власт, можете само да воздивнете и кажете: угоре високо, удољу длабоко. Не е дека нема лек: има, ама е малку радикален!